

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מד.

עין משפט גזר מצוה

יב א מיי פ"ו מהל' לולב
הלכה פ"ח ס' סגנו עשין
מד טו"ש"ע א"ח ס' מרמז
ספ"ג ז'
יב א מיי שם הלכה כב:

רבינו הגנאל

מדת' כל העם מוליכין
את לולביהון לכנסת ומשנה
אחרת כל העם להר
הבית, ואוקימנא להו הא
דתי' בהר הבית בזמן
שבת המקדש [קיים]
והיה דתנו בכנסת בזמן
ההוא, והיחזיקו לא תרשיהו
בזמן בית המקדש, והא
דתנו בהר הבית במקדש,
והוא דתנו בכנסת בגבולין
וזלתי ירושלים, פי
בשאר מדינות, ותרייהו
כשהמקדש קיים, ועל זה
הפסק עז שמותה זו
קבלנו, כי אלו שראו שחל
יום שביעי של ערבה
בשבת, בזמן שלא נתקבעו
השנים כתיקונן כגון יסוד
השמי, ירושלים ר' סימון
מפקד לאילין דמחשבין
יהובן דעתהו כי היכי
דלא תעברון לא תקיעתא
ולא ערבאת בשבת, ואין
דחזקון, דכדון תקיעתא
בשבת ולא תעברון ערבה
לרבא מאי שנה לולב
דעברין ליה זכר למקדש,
ומאי שנה ערבה דלא
דעברין, ואסיק לולב דאית
ליה עיקר מן התורה
[בגבולין דעברין לה זכר
למקדש, ערבה דלית לה
עיקר מן התורה] בפני
עצמה בגבולין, לא עברין
לה זכר למקדש, אמר ר'
לכא כהניס בעלי מומין
בנסין בין האולם ולמזבח,
כשימקדין את המזבח,
כדי לזאת בערבה, אמר
ליה ר' יוחנן מי אמ'
בטיילה דלמא בוקיפ' פי'
זה שהיו מקיפין שבעה
פעמים בלולב היה ולא
בערבה, כראש אמר ר'
איעורו בשאר השמות,
כמי אמרה בעלי מומין
דלמא כהניס, פי' שכיין
שמזוהתה בוקיפה לא יתכן
כהניס בעלי מומין לזוקפה
על המזבח, שמתראה
כאלו הן כשרים לגבי
מן התורה, גיטין המים,
לזוקפה, כלומר הכניסו
התמימים הן זוקפין אותה
על המזבח, אמר ר'
יוחנן עשר נטיעות ערבה
וניסוך המים הלהב למשה
מסיני, ירושלמי ערבה
[הלכה למשה מסיני ולא
כר' עקיבא דאמר [בשני]
לניסוך המים מן התורה,
בשביעי כמשפט, מ"ם
י"ד מ"ם, מ"ם, מכאן
לניסוך המים מן התורה,
איתמר ר' יוחנן אמר ערבה
יסוד נביאים היא, כלומר
הנביאים והורו אותה [נ"א
אותם] לעשות כך, ר'
יוחנן עשר נטיעות ערבה
מנהג נביאים היא, כלומר
הוראה בלא תיקון, [נ"א:
בלא הוראה ובלא תיקון].
למשה מסיני, אמאי צריכה
הוראת נביאים ותיקונם,
והלא מותקנת ועומדת
היא, ופריה הכי נמי, מיהו
שכחוהו והורו הנביאים
והורו ליה ההלכה ויסדוה

לדידהו נמי לא דחי. שלח לעשות ישראל אגודות אגודות ונראה
שכתי תורות דלדין לא דחי לולב שבת: גגולין. מוליכין לנית
הכנסת וכולהו בזמן הבית דהוו כולוהו צארך וסמוכים להיות ז"ד"
וידועים אימת הוקבע החדש אבל עתה משחרב בית המקדש אין
לולב דוחה שבת אפי' לזני א"י: דלא
עבדין לה שבעה. אבל יוס אחד
מיהא עבדין כדלמרינן לקמן (עמוד ז)
צ"א צד זדוק והוא היה לאחר מורבן
שחי ר' זדוק אצוי צימני ר' יוחנן צן
זכאי וצימני ר"א ור' יהושע ור"ג היה
כדלמרינן בצכורות (ד' לו.) כלום
חלקנו צין חצר לעם הארץ והוא היה
השאל: למאן. אליצא דמאן קאמר
ערבה דרצנן: עיקר. יוס אחד
מיהא יש לו שורש אבל ערבה אין
לה שום שורש מן התורה בגבולין:
כהניס צעלי מומין. אף הם דוחקים
ונכנסין להקיף צנריהם וערבה צידם
וא"ל להקיף שאלה יכנסו צין האולם
למזבח וכל השנה אסורים ליכנס שם
כדלמרינן צמסכת כלים צפרק
ראשון: מי אמרה. השמא ס"ד
דה"ק מי אמרה שהיא חוצה וקאמר
ללאת צה ידי חוצה ולהכי פריך מאן
אמרה צתמיה: מי אמרה צנטיילה.
ותהא חוצה כהניס דקאמר ללאת:
דלמא צוקיפה. וכהן אחד וזופה ע"י
הכל ואין חוצה על כולם: יסוד
צביאים הוא. תקנת צביאים אחרונים
חגי זכריה ומלאכי שהיו ממתקני
תקנות ישראל צאשוי כנסת הגדולה:
מנהג. הנהיגו את העם ולא תקנו
להם ונפקא מניה דלא צביא צרכה
דליכא למימר וזונו דלפילו צכלל לא
תקור ליתא: ומי א"ר יוחנן. יסוד
צביאים היא והא הלכה למשה מסיני
היא: שכתום. צגלות צכל שכתו את
התורה והמלות צמקלת וזו נשכחה
למרי: וזונו. צביאים אחרונים:
ויסודם. ע"פ הדבור: והא"ר יוחנן
לזון אמרי דלהון היא. רב כהנא
היה מתלמידי רב ויהי חיקן מאל
וצרה לל"י לפני ר' יוחנן מתמת
מנדין (ש) פשהר לאלס [אחד] כדלמרינן
צפרק צתרא דצ"ק (ד' ק"ח). והולך
לו ר' יוחנן לכמה ספיקות והיה
אומר ר' יוחנן לזני א"י סבור הייתי
שעורה שלכם שלא גליתם מארלכס
רלתי ללכס טירוף הדעת אל רלתי שהיה
של צני צכל שאל"פ שגלו עמדה
ללס כחמת החרש והמסגר שגלו עס
יכניה דתמיצי הלל צבורי עושי
מלחמה עושים צסדר עולס וזי מה
צצורה עושים צני אלס הנתינים
צשלשלות של צרול אלל שהיו צצורים
צמלחמתה של תורה אלמל לר' יוחנן
לא נשמתה תורה צגלות צכל כך
פ"י צקונטרס והקשה רצניו תס אלו
מי לא שאלכחן פ' הצונה (שבת קד. וסס)
צני מנלפ"פ שכתום וזונו ויסדום
ולל פריך הכי ועוד אלו תס משום
דהס צני תורה א"ל שישתחוו תורת
ערבה ורצניו חננאל גרס דלכון
אמר דלהון היא ומפרש רצניו תס
שהיה ר' יוחנן אומר לתלמידי שהיו
לפניו מצבל אחד משלכם אומר דהוא
צמלחמתה תורה צגלות צכל:
צמקדש

אמרי לדידהו נמי לא דחי ואלא קשיא
הני תרתי דתנא הרא (ב) כל העם מוליכין את
לולביהו להר הבית ותני' אידך לבית הכנסת
ומתריצין כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן
בזמן שאין בית המקדש קיים לא אידי ואידי
בזמן שבית המקדש קיים ולא קשיא כאן
במקדש כאן בגבולין א"ל אביי (ב) לרבא מאי
שנא לולב דעבדין ליה שבעה זכר למקדש
ומאי שנא ערבה דלא עבדין לה שבעה
זכר למקדש א"ל הואיל ואדם יוצא ידי
חובתו בערבה שבלולב א"ל ההוא משום
לולב הוא דקא עביד ליה וכי תימא דקא
מגבה ליה והדר מגבה ליה (ב) והוא מעשים
בכל יום דלא קא עבדין הכי אמר רב זבד
משמיה דרבא לולב דאורייתא עבדין שבעה
זכר למקדש ערבה דרבנן לא עבדין לה
שבעה זכר למקדש למאן אילימא (ב) לרבא
שאל האמר יערי נחל כתיב שתיים אחת
ללולב ואחת למקדש אי לרבנן הלכתא
גמירי לה (ב) דא"ר אסי א"ר יוחנן משום ר'
נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות
ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני אלא
אמר רב זבד משמיה דרבא לולב דאית ליה
עיקר מזה"ל בגבולין עבדין ליה שבעה זכר
למקדש ערבה דלית לה עיקר מן התורה
בגבולין לא עבדין שבעה זכר למקדש אמר
ר"ל כהנים בעלי מומין כנסין בין האולם
ולמזבח כדי לצאת בערבה א"ל ר' יוחנן מי
אמרה מי אמרה הא איהו אמר דא"ר אסי
א"ר יוחנן משום ר' נחוניא איש בקעת בית
חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה
למשה מסיני אלא מי אמרה בטיילה דלמא
בוקיפה מי אמרה בבעלי מומין דלמא
בתמימים אתמר ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי
חד אמר ערבה יסוד נביאים וחד אמר ערבה
מנהג נביאים תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר
יסוד נביאים דא"ר אבהו א"ר יוחנן ערבה
יסוד נביאים הוא תסתיים א"ל ר' זירא לר'
אבהו מי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן משום
ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר
נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה
מסיני (ב) אשתומם כשעה הדא ואמר
שכתום וזונו ויסדום ומי א"ר יוחנן הכי
והא"ר יוחנן דלכון אמרי דלהון היא ל"ק
כאן

רבינו הגנאל
מדת' כל העם מוליכין
את לולביהון לכנסת ומשנה
אחרת כל העם להר
הבית, ואוקימנא להו הא
דתי' בהר הבית בזמן
שבת המקדש [קיים]
והיה דתנו בכנסת בזמן
ההוא, והיחזיקו לא תרשיהו
בזמן בית המקדש, והא
דתנו בהר הבית במקדש,
והוא דתנו בכנסת בגבולין
וזלתי ירושלים, פי
בשאר מדינות, ותרייהו
כשהמקדש קיים, ועל זה
הפסק עז שמותה זו
קבלנו, כי אלו שראו שחל
יום שביעי של ערבה
בשבת, בזמן שלא נתקבעו
השנים כתיקונן כגון יסוד
השמי, ירושלים ר' סימון
מפקד לאילין דמחשבין
יהובן דעתהו כי היכי
דלא תעברון לא תקיעתא
ולא ערבאת בשבת, ואין
דחזקון, דכדון תקיעתא
בשבת ולא תעברון ערבה
לרבא מאי שנה לולב
דעברין ליה זכר למקדש,
ומאי שנה ערבה דלא
דעברין, ואסיק לולב דאית
ליה עיקר מן התורה
[בגבולין דעברין לה זכר
למקדש, ערבה דלית לה
עיקר מן התורה] בפני
עצמה בגבולין, לא עברין
לה זכר למקדש, אמר ר'
לכא כהניס בעלי מומין
בנסין בין האולם ולמזבח,
כשימקדין את המזבח,
כדי לזאת בערבה, אמר
ליה ר' יוחנן מי אמ'
בטיילה דלמא בוקיפ' פי'
זה שהיו מקיפין שבעה
פעמים בלולב היה ולא
בערבה, כראש אמר ר'
איעורו בשאר השמות,
כמי אמרה בעלי מומין
דלמא כהניס, פי' שכיין
שמזוהתה בוקיפה לא יתכן
כהניס בעלי מומין לזוקפה
על המזבח, שמתראה
כאלו הן כשרים לגבי
מן התורה, גיטין המים,
לזוקפה, כלומר הכניסו
התמימים הן זוקפין אותה
על המזבח, אמר ר'
יוחנן עשר נטיעות ערבה
וניסוך המים הלהב למשה
מסיני, ירושלמי ערבה
[הלכה למשה מסיני ולא
כר' עקיבא דאמר [בשני]
לניסוך המים מן התורה,
בשביעי כמשפט, מ"ם
י"ד מ"ם, מ"ם, מכאן
לניסוך המים מן התורה,
איתמר ר' יוחנן אמר ערבה
יסוד נביאים היא, כלומר
הנביאים והורו אותה [נ"א
אותם] לעשות כך, ר'
יוחנן עשר נטיעות ערבה
מנהג נביאים היא, כלומר
הוראה בלא תיקון, [נ"א:
בלא הוראה ובלא תיקון].
למשה מסיני, אמאי צריכה
הוראת נביאים ותיקונם,
והלא מותקנת ועומדת
היא, ופריה הכי נמי, מיהו
שכחוהו והורו הנביאים
והורו ליה ההלכה ויסדוה

לדידהו נמי לא דחי. שלח לעשות ישראל אגודות אגודות ונראה
שכתי תורות דלדין לא דחי לולב שבת: גגולין. מוליכין לנית
הכנסת וכולהו בזמן הבית דהוו כולוהו צארך וסמוכים להיות ז"ד"
וידועים אימת הוקבע החדש אבל עתה משחרב בית המקדש אין
לולב דוחה שבת אפי' לזני א"י: דלא
עבדין לה שבעה. אבל יוס אחד
מיהא עבדין כדלמרינן לקמן (עמוד ז)
צ"א צד זדוק והוא היה לאחר מורבן
שחי ר' זדוק אצוי צימני ר' יוחנן צן
זכאי וצימני ר"א ור' יהושע ור"ג היה
כדלמרינן בצכורות (ד' לו.) כלום
חלקנו צין חצר לעם הארץ והוא היה
השאל: למאן. אליצא דמאן קאמר
ערבה דרצנן: עיקר. יוס אחד
מיהא יש לו שורש אבל ערבה אין
לה שום שורש מן התורה בגבולין:
כהניס צעלי מומין. אף הם דוחקים
ונכנסין להקיף צנריהם וערבה צידם
וא"ל להקיף שאלה יכנסו צין האולם
למזבח וכל השנה אסורים ליכנס שם
כדלמרינן צמסכת כלים צפרק
ראשון: מי אמרה. השמא ס"ד
דה"ק מי אמרה שהיא חוצה וקאמר
ללאת צה ידי חוצה ולהכי פריך מאן
אמרה צתמיה: מי אמרה צנטיילה.
ותהא חוצה כהניס דקאמר ללאת:
דלמא צוקיפה. וכהן אחד וזופה ע"י
הכל ואין חוצה על כולם: יסוד
צביאים הוא. תקנת צביאים אחרונים
חגי זכריה ומלאכי שהיו ממתקני
תקנות ישראל צאשוי כנסת הגדולה:
מנהג. הנהיגו את העם ולא תקנו
להם ונפקא מניה דלא צביא צרכה
דליכא למימר וזונו דלפילו צכלל לא
תקור ליתא: ומי א"ר יוחנן. יסוד
צביאים היא והא הלכה למשה מסיני
היא: שכתום. צגלות צכל שכתו את
התורה והמלות צמקלת וזו נשכחה
למרי: וזונו. צביאים אחרונים:
ויסודם. ע"פ הדבור: והא"ר יוחנן
לזון אמרי דלהון היא. רב כהנא
היה מתלמידי רב ויהי חיקן מאל
וצרה לל"י לפני ר' יוחנן מתמת
מנדין (ש) פשהר לאלס [אחד] כדלמרינן
צפרק צתרא דצ"ק (ד' ק"ח). והולך
לו ר' יוחנן לכמה ספיקות והיה
אומר ר' יוחנן לזני א"י סבור הייתי
שעורה שלכם שלא גליתם מארלכס
רלתי ללכס טירוף הדעת אל רלתי שהיה
של צני צכל שאל"פ שגלו עמדה
ללס כחמת החרש והמסגר שגלו עס
יכניה דתמיצי הלל צבורי עושי
מלחמה עושים צסדר עולס וזי מה
צצורה עושים צני אלס הנתינים
צשלשלות של צרול אלל שהיו צצורים
צמלחמתה של תורה אלמל לר' יוחנן
לא נשמתה תורה צגלות צכל:
צמקדש

(א) [לעיל ג' טז.] (ב) [כנסות
סו: ד"ה; ס"ה; ב"מ טו:
ק"י; צ"ב קנ"ג; א' א] [לעיל
ד"ה.] (ד) [לעיל ד"ה; ע"ש
תענית ג: מ"ק ג: וצ"ח
ק"י; ט] [שבת מו: מ"ק
ג: קדושין לו: חולין א"ב, א'
ו] [ב"ק ק"ח; ו] [ב"מ א':
וסמוכים צ"ד, ט] [ש"ל,

תורה אור השלם

1. ולקחם לבם ביום
הראשון פרי עץ הדר
בפת תמרים וענף עץ
עבת ופרך וקנה
ושמחתם לפני
אלהיכם שבעת ימים:
ויקרא כג מ
2. אדרן וצינאל די שמה
בלטשאצר אשתומם
בשעה קרה ורעיהו
יצדלה ענה מלכא
ואמר בלטשאצר הלמא
ויפשרא אל בידהו ענה
בלטשאצר ואמר מרי
הלמא לשנאך ופשיעה
לעךך: וצינאל די טז

הגרות הב"ח

(א) ג' א"ל א"י לרבה
מלא שאל:

גליון הש"ס

ג' כסחובת חזרו ויבדו.
שבת קד ק"ע מנילה דף
ג ע"ב:

מוסף רש"י

שתיים אחת ללולב
ואחת למקדש. למדן
שניין שמי מלות של
ערבה, תחת ללולב כולל
ואחת למקדש להקיף את
המזבח (ועיל ד"ד). עשר
נטיעות. המפורטות כגון
צית פאה, מורבן כל צית
סאה ערב שביעת שמי
ר"ה, א"ע"ג דשא עדות
צית מורבן פני שביעת
ל' יום, זה מורבן דהואל
אל אין מורבן סיבין
מתקפין. (תענית ג. ע"ד.)
ע"ל ג. ועי' לעיל מ"ג
בארכה. ערבה. להקיף
המזבח (מ"ק ט"ט) מלמא,
דלוי ערבה ללולב מקניס
נפקא (ועיל ד"ד). וניסוך
המים. לתמידין של שמי
שבעת ימי המדלמרינן
לקמן (ת"ח). והסם מפרש
כילד מנסין, צין מ"ס
צין יין, וכל קריעת כל
ימות שהיה אין נסיהם
אלל יין, חוק מן המד
מתמ של שמי שניין ע"י
לפניו ע"פ (ועיל ד"ד). הלכה
למשה מסיני. אלו שלשה
שאלו צצית המדרש מנין
להס את המורה והסונו
שהלכה למשה מסיני הם
ושמע השומע וגרסם כסדר
ששמעם, ומין שיעורים
והולין ומקניס (לעיל ה')
שמען השומע וסדין כסדר
שמענו וכן צכל מקום
(ועיל ד"ד). אשתומם
כשעה חדא. שמק והיה
משמע מה ענה (וחזין בא.
וע' וצינאל ד' טו.) דלכון
אמרי. שלכס הימי אומה,
תורה של צני א"י היא,
דילהון היא. של צני צכל
(ב"ק ק"ח).

לחן, ונתקיימה יסוד נביאים. נתברר כי דברי ר' יוחנן שאמר יסוד נביאים היא, כלומר יסודיה נביאים היא, כי היא הלכה למשה מסיני קאמר. איני והאמר ר' יוחנן לזוקפה בנו של ר' חייא שהוא בבלי, דלכון (א) האר"י. כלומר רב כהנא החכם שלכם שהוא בבלי אמר, דילהון היא. פי' החכם שלכם אמר לי כי ערבה מדרבנן היא ואינה לא יסוד נביאים ולא הלכה. ושנוני לא קשיא